

אלה יעמדו בהר עיבל

כתוב בפרשתנו : דברים כ"ז י"ג 'ואלה יעמדו על הקללה בהר עיבל ראובן גד ואשר זבולן דן ונפתלי' ויש לבאר א. למה נבחרו ששה שבטים אלו דוקא לעמוד על הר עיבל, שכנגדם הסבו הכהנים את פניהם כאשר אמרו את דברי הקללה?

ב. למה נאמר ו' החיבור בשמות 'ואשר זבולן ונפתלי'? יתכן לומר, שכיוון שעל הר עיבל נאמרו הקללות, לכן נבחרו שבטים אלו דוקא שלהם היה זיקה כלשהי לחטא עבודה זרה כדלהלן:

ג' מתוך ששת השבטים שבהר עיבל היו כל 'מחנה דן' (דן נפתלי ואשר) כי שם היה פסל מיכה שהיה משבט דן, ושבט זבולון הצטרף עמם מכיון שבמחנות הדגלים היה זבולון השכן הצמוד לשבט דן בחינת 'אוי לרשע ואוי לשכנו'.

ולכן נאמר שמם ב-ו' החיבור שחטאם המחבר ביניהם, היה בענין השכנות והחיבור לשבט דן.

ונוספו להם השבטים ראובן - גד שבחרו לא לנחול יחד עם כל שבטי ישראל את נחלתם בארץ הקודש ונותרו לגור בחוץ לארץ שהיה מקום מרעה טוב (שיקולים כלכליים), ואמרו חז"ל כתובות ק"ב: כל הדר בחוץ לארץ דומה כמי שאין לו אלוה' וזה נחשב להם שמין ע"ז.

לכן הקללה הראשונה שנאמרה כלפיהם, היא: 'ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה ושם בסתר', וזה תואם לדברינו שסיבת עמדם בצד הקללה היא עקב פסל מיכה שהיה במחנה דן.

אכן, 'פסל ומסכה' גי' 131, 'פסל מיכה בדרך' גי' 131.

הגדתי היום לה' אלוקיך... וענית ואמרת

בעת הבאת הביכורים מתוודה המביא ואומר 'הגדתי היום לה' אלקיך... וענית ואמרת לפני ה' אלקיך ארמי אובד אבי' וכו'. דברים כו ג

והנה, למרות שעיקר סיפור שעבוד ויציאת מצרים מופיע בפרשיות שמות וארא בא, בחר בעל ההגדה לומר בליל הסדר דוקא את התיאור המופיע בפרשתנו פר' הביכורים.

ובפשטות הדבר, כי בפרשתנו מתומצת בפסוקים בודדים מערש ההיסטוריה של עם ישראל המתחיל בימי לבן ועד ניסי יציאת מצרים.

אך בהתבוננות נבחין שהתורה רימזה שפסוקים אלו הם הם מצוות סיפור יציאת מצרים, שהתורה מצווה 'והגדת לבנך' שעל שם כך נקראת 'הגדה של פסח', ובפרשתנו מצווה התורה 'הגדתי היום', הרי שהגדה זו

בביכורים היא התיאור הנכון להגדת סיפור יציאת מצרים. ע"כ מפי אחי החשוב הרב אליהו קלצקין שליט"א

ונראה להוסיף לדבריו, כי במצות סיפור ההגדה נאמר גם, 'כי ישאלך בנך... ואמרת אליו, כמו"כ מצות סיפור יציאת מצרים נאמר עם מצות דוקא הנקרא 'לחם עוני' ואמרו חז"ל 'שעונים עליו דברים הרבה', אכן בוידוי הביכורים מופיעים שלושת הלשונות הללו, 'הגדתי', 'וענית', 'ואמרת'.

ברוך אתה בבוואך

עה"פ 'ברוך אתה בבוואך וברוך אתה בצאתך' פירש"י 'שתהא יציאתך מן העולם בלא חטא, כביאתך לעולם'. ונשאלתי, לפי דברי רש"י, איך נפרש את הפסוק 'ארור אתה בבוואך וארור אתה בצאתך'? וכי שייך 'ביאתך לעולם בחטא'?

ותירצתי לשואל, ממסכת חגיגה י"ד שם מסופר באריכות מעשה ד'אחר' (אלישע בן אבויה) שיצא לתרבות רעה, ובירושלמי חגיגה פ"ב ה"א מסופר כי בברית מילה שלו כשראה אביו את כבוד התורה ביקש שבנו יגדל בתורה כאשר כוונתו היתה שלא לשם שמים וזה גרם לכך שבנו פקר, הרי שיש מצב שביאתו לעולם בחטא. והגה"ח ר' שלום האכמאן שליט"א תירץ ע"פ דברי הגמ' ביומא פ"ב, הגמ' שם מביאה ב' עובדות, מעשה בעוברת שהריחה ביוה"כ ולחשו לה שהיום יוה"כ ונרגעה ונפק מינה ר' יוחנן, ומעשה בעוברת שהריחה ולחשו לה ולא נרגעה ונפק מינה שבתאי הרשע, הרי מוכח שיש ביאה לעולם בחטא, (ותירוצא דיליה עדיפא מדידי).

ברוך אתה בבוואך וברוך אתה בצאתך

עה"פ בתהילים (נאמר ב'הלל'): ברוך הבא בשם ה', ברכנוכם מבית ה', יש להקשות מדוע בתחילה נאמר 'ברוך הבא' בלשון יחיד, ולבסוף 'ברכנוכם' בלשון רבים?

ושמעתי בדרך צחות: שכאשר מתאספים לביהכ"ס לתפילה, זה מקדים וזה וזה מאחר, ולכן נאמר 'ברוך הבא' בלשון יחיד, משא"כ כאשר מסיימים את התפילה, כולם מסיימים יחד, ולכן נאמר בלשון רבים 'ברכנוכם' שזה קאי על היציאה מבית ה'.

מילתא דבדיחותא מענין זה: אחד מענפי הספורט העתיקים, הוא מירוצי הסוסים, (ענין זה כבר הוזכר בראשונים ואף מרומז בגמ' בענין מפריחי יונים), היינו שכמה בעלי סוסים מביאים את סוסיהם למקום אחד והסוסים מתחילים לרוץ בבת אחת, ומי שמסיים ראשון זכה, ובעליו זוכה בסכום מסוים שהימרו עליו וכו'.

אמרו בעלי מליצות: מה בין 'מירוץ הסוסים' ל'תפילה בשטיבלאך'? במירוץ הסוסים, כולם מתחילים בבת אחת וכ"א מסיים במקום אחר, ואילו בשטיבלאך, כ"א מתחיל במקום אחר וכולם מסיימים בבת אחת.

אלה יעמדו על לברך

נאמר בפרשתנו: 'אלה יעמדו לברך את העם על הר גריזים... שמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימין. ואלה יעמדו על הקללה בהר עיבל ראובן גד ואשר וזבולן דן ונפתלי'.

יש להתעמק בזה להבין כדלהלן:

- (1) מה הקשר בין השבטים שעמדו יחד על הר גריזים? ומה הקשר בין השבטים שעמדו יחד על הר עיבל?
 - (2) מדוע נחלק כך, שאלו עמדו על הר גריזים ואלו עמדו על הר עיבל?
 - (3) מדוע אמרו הלויים לשון ברכה כאשר פנו אל הר גריזים ולשון קללה כאשר פנו אל הר עיבל?
 - (4) מדוע ה' צוה להקים את האבנים שעליהן היה כתוב דברי התורה רק על הר עיבל?
 - (5) מדוע יש ו' החיבור בכל השבטים על הר גריזים ואין ו' החיבור בכמה שבטים בהר עיבל (גד ודן). (עיינו במשך חכמה שתירץ קושיא זו).
- ונראה ליישב אחת לאחת:

(1) הקשר בין השבטים שעמדו על הר גריזים הוא, שכולם היו מפורסמים כעסוקים בתורה. לעומת זאת, הקשר בין השבטים שעמדו על הר עיבל הוא, שכולם היו מפורסמים כעסוקים בענייני עולם הזה, כדלהלן: על הר גריזים עמדו:

'שמעון' - סופרים ומלמד תינוקות (רש"י 'ואפיצם בישראל').
'לוי' - 'יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל'.
יהודה - 'לא יסור שבט מיהודה ומחקה (תלמידים) מבין רגליו' (ראה רש"י).

יששכר - מאתים ראשי סנהדרין, קובעים את החדשים ומעברים את השנים.

יוסף - תלמיד מובהק של יעקב אבינו ומיוצ"ח היה יהושע בן נון, רבן של ישראל בעת הברכות והקללות. בנימין - ידיד ה' מחלקו יצאה תורה לישראל מציון תצא.

על הר עיבל עמדו:

ראובן וגד - משופעים ב'מקנה רב ועצום מאד' ובחרו לישב חוץ לארץ הקודש מפני מקניהם.

אשר - נתברך 'רצוי אחיו וטבל בשמן רגלו'.

זבולן - עוסק בפרקמטיא במקומות רחוקים.

דן - 'יזנק מן הבשן' ארץ משופעת בטוב ראה דעת זקנים.

נפתלי מבורך 'שבע רצון ומלא ברכת ה'.'

(2) הרמב"ן דברים יא, כט כתב כי 'יתכן שהיה הר גריזים לדרום והר עיבל לצפון' וכן הוא נכון ע"פ גיאוגרפיה. והנה צד דרום מרמז התקרבות אל השכינה, שהשכינה היתה בהר המזרחי שבדרום ארץ הקודש. כך פירש"י על הפסוק 'ויסע אברם הלך ונסוע הנגבה' בראשית יב, ט'. וכן אמרו חז"ל 'הרוצה שיחכים ידרים' ומפני שהר גריזים קרוב יותר לירושלים מאשר הר עיבל, לכן השבטים שהיו יותר עסוקים בתורה וקרובים לה' עמדו על הר גריזים.

(3) הלויים אמרו לשון ברכה כאשר הפנו את פניהם אל הר גריזים כי שבטים אלו היו עסוקים בתורה. לכן, מסתבר יותר כי אותם שבטים יקיימו את התורה ותחול עליהם הברכה. וכאשר הלויים אמרו לשון קללה הפנו את פניהם אל הר עיבל כי הם היו פונים אל שבטים שהיו עסוקים בענייני עוה"ז, שיכול לגרום להם שיסורו מן התורה שיגרום לקללות שיחולו ח"ו.

(4) ה' צוה להקים את האבנים על הר עיבל כדי להדגיש לשבטים שהיו עומדים שם כי גם להם יש חלק בתורת משה ולקרבתם לתורה.

(5) בפרשת ויקהל לגבי כלי המשכן (עה"פ 'זהב וכסף ונחשת'), כתב האוה"ח הק' כי ו' החבור מרמז כי הדברים היו שוים באיזה אופן, וחסרון הו' מרמז כי הדברים לא היו שוים. ע"פ דבריו אפשר לתרץ בדידן. ו' החבור עם כל השבטים שעמדו על הר גריזים מרמז שכל אדם שעוסק בתורה לשמה שוה בעיני ה'. זה כמו המדרש שלעתיד לבוא, הצדיקים בכל הדורות יעמדו במחול (עיגול) סביב השכינה ויאמרו 'זה קלי ואנוהו'. חסרון ו' החבור בכמה שבטים שעמדו על הר עיבל מרמז כי בענייני עוה"ז כמו עושר, יש הבדלים בין אנשים.

ולענין החלוקה בתוך השבטים, 'ראובן גד ואשר וזבולן דן ונפתלי'. נראה, כי לגבי עושרם, היו שלשה מדרגות בשבטים שעל הר עיבל. ראובן, בכור ישראל, היה עשיר ביותר. אחריה, גד ואשר וזבולן היו שוים. דן ונפתלי היו שוים.

ונפתלי היו שוים. מאמר נפלא זה מאת הגר"י פרלמוטר שליט"א מבולטימור

תגובה לקוראים בהקשר למה שסיפרתי כאן בשבוע שעבר על הצ'ק שחזר עד כמה יש לדון לכף זכות, נשאלתי ע"י כמה וכמה קוראים איך הגיע העתק הצ'ק לר' ש.ח.

בכוונה דילגתי על קטע זה, שאינו רלוונטי לסיפור, אך כיון שהסיפור כולו אמת, וכיון שונשאלתי, אענה: (בפרט שכבר עברו 10 שנים ויש חוק התיישנות). חלק מהצ'קים שהייתי מקבל מלקוחות הייתי מעביר הלאה וד"ל, אותו אחד שקיבל את הצ'ק שחזר, העבירו לגביה לעו"ד מפורסם בירושלים שיש לו מנהג (קלוקל לדעת), שלפני שמגישים את הצ'ק לגביה בביהמ"ש, הוא שולח העתק לכל בני משפחתו וידידיו וראשי הקהילה אליה בעל הצ'ק משתייך, וזה משמש לו כאמצעי לחץ על בעל הצ'ק, שיבוא לסגור העניין טרם יגיש לביהמ"ש שאז כבר כרוך בעמלות וכו'.

ובמקרה דנן, כאשר הצ'ק חזר שולח אותו עו"ד צילום של הצ'ק לכל מי שמכנה את עצמו בשם אותה חסידות כולל לפלג היריב באותה קהילה שהרי כדרכה של מחלוקת, כל צד מחזיק בשם החסידות ואומר 'כולה שלי'.

קריאה לאוהבי תורה

מידי פעם הגליון מופץ בבתי כנסת, ובס"ד התגובות אוהדות ונלהבות, וכל הפצה כזאת גורמת בעקבותיה מנויים חדשים שמבקשים לקבל הגליון באימייל ולהפיץ הלאה, המעוניין לקחת חלק בהפצת תורה, ולהקדיש הגליון לכבוד שמחה או לעי"נ וכדומה, למרות שזה חידושים מאחרון שבאחרונים, מוזמן לכתוב לי באימייל

ניתן לקבל הגליון באימייל מדי שבוע, המעוניין יכתוב לכתובת דלהלן: maadoney@gmail.com